

Familjen Madigan

En cirkusfamilj från 1800-talet som vilar på Klosterkyrkogården i Lund

Klosterkyrkan och Klosterkyrkogården i Lund

Den medeltida **Klosterkyrkan** i Lund är en vacker och fascinerande sevärdhet och kan man läsa mer om den och vad det finns att se i den i **vår broschyr om Klosterkyrkan**. I den här broschyren berättar vi istället den fascinerande historien om en av de familjer som finns begravda på Klosterkyrkogården, nämligen cirkusfamiljen Madigan.

På gravstenen nämns bara John Adalbert Madigan men det är fler än han som finns begravda där. Den som är allra mest med namnet Madigan är förstas hans styvdotter, **cirkusprinsessan Elvira Madigan**. **Hon är inte begravd på Klosterkyrkogården i Lund** men i den här broschyren berättar vi historien om henne också.

Berättelsen om cirkusfamiljen Madigan

John Adalbert Madigan från Amerika

John Adalbert Madigan föddes den **12 augusti 1850 i Lafayette i Indiana i Texas**. Han tillhörde en amerikansk cirkusfamilj med irländskt ursprung och blev känd som **cirkusartist hos amerikanska cirkusar under åren 1866 till 1869**. Men senast 1872 så arbetade han på Cirkus Myers i Centraleuropa. Han kom senare att bli Elvira Madigans styvfar och direktör för sin egen cirkus med namnet cirkus Madigan.

Elvira Madigans mor

Eleonora Cecilia Christina Maria Olsen

Eleonora Cecilia Christina Maria Olsen föddes den **25 mars 1849 i Billnäs bruk i Finland**. Hon var dotter till de norska cirkusartisterna Olaj Elias Olsen och Anemaria Olsen och blev en cirkusartist som **uppträdde som konstryttarinna**. Senare blev hon mer känd som Laura Madigan.

Elvira Madigans mor Eleonora Olsen.

Den 4 december 1867 fick hon en dotter tillsammans med cirkusartisten Frederik Peter

Jensen, som föddes 1845 i Köpenhamn. Deras dotter föddes i Flensburg i Schleswig-Holstein i dåvarande Preussen i Tyskland och fick namnet **Hedvig Antoinette Isabella Eleonore Jensen** men kom senare att bli mer känd som **cirkusprinsessan Elvira Madigan**. De var ogifta och vid tiden då hon föddes uppträdde de på den franska cirkusdirektören Didier Gautiers Cirque du Nord i Tyskland och i Danmark.

Hedvig Jensen då hon var omkring 5 år gammal.

Medan Cirque du Nord var i Danmark tiden efter Hedvigs födelse så lämnade Eleonora Olsen den cirkusen och Hedvigs far. Istället började hon arbeta på Cirkus Renz i Tyskland och i Österrike och började då samtidigt använda artistnamnet Fröken Ulbinska.

Hon uppträdde på Cirkus Renz i Tyskland och Österrike från 1869 till 1872 och medan de var i Berlin 1871 så födde hon en son som blev halvbror till Hedvig och fick namnet Richard Heinrich Olsen men som senare uppträdde med artistnamnet Oscar Madigan. Vem som var far till honom är dock okänt.

John och Laura Madigan

Var Eleonora Olsen arbetade under åren 1873 till 1874 är okänt men **omkring 1875 sökte hon sig till cirkus Myers i Österrike** och Tyskland. Medan hon var **där så träffade hon den amerikanske cirkusartisten och cirkusryttaren John Madigan** som sedan kom att bli hennes livspartner.

När Eleonora istället började kalla sig för Laura är inte känt men **hon och John flyttade till den franske cirkusdirektören François Loissets Cirque de Paris**. Den turnerade i norra Tyskland och senare, under åren 1876 till 1877, i Skandinavien. John uppträdde vid den tiden som konstryttare eller voltige som det kallas och hans specialitet var en dubbelsaltomortal på hästryggen. Han utförde också parvoltige, eller **pas-de-deux** som det kallas, **stående på ryggen av två hästar** tillsammans med Laura.

1876 gjorde Hedvig sin debut i cirkusmanegen då hon red ett pas-de-deux med John Madigan under ett uppträdande med cirkus Loisset i Tivoli i Köpenhamn. Hon var då 9 år gammal och så småningom fick hon ibland ersätta sin mor Laura i det numret.

Sommaren 1877 avled François Loisset i Norrköping och hans cirkus upplöstes och **då flyttade familjen Madigan till Ryssland** och det mesta tiden tillbringade de på Cinisellis Cirkus i Sankt Petersburg **där Hedvig utbildade sig till lindansös** och på Hinnés Cirkus i Moskva.

Cirkusprinsessan Elvira Madigan

Sommaren 1879 drev familjen ett eget litet cirkusföretag i Finland med **Hedvig som lindansös** och då började hon använda artistnamnet **Elvira Madigan**, men därefter sökte familjen sig till andra cirkusar i Centraleuropa. **Under vintrarna hyrde familjen husrum i Lund och Elvira ska också ha konfirmerat i Lunds domkyrka** enligt en uppgift som vi dock inte har kunnat bekräfta.

Då familjen uppträdde på cirkus Krembsier i Wien, blev **Gisela Brož** som var två år äldre än Elvira **fosterbarn i familjen**. Gisela tränades upp till lindansös på spänd lina och tillsammans med Elvira på slak lina övade de in ett unikt nummer där de **uppträdde samtidigt på varsin lina spända ovanför varandra**. Elvira brukade dessutom jonglera samtidigt som hon gick på linan.

Elvira Madigan och Gisela Brož.

Numret blev en sensation och de följande åren uppträdde flickorna som **"Luftens döttrar"** på cirkusar och i varietélokaler över stora delar av Europa, **bland annat i Berlin, Paris, London, Bryssel och Moskva**. Efter ett uppträdande på Tivoli i Köpenhamn 1886 inför den danska kungafamiljen belönades de båda flickorna med varsitt guldkors av kung Kristian IX.

Året därpå startade John återigen ett eget cirkusföretag, denna gång i Danmark tillsammans med brodern James Madigan. Under hösten samma år lämnade Gisela familjen varefter **Elvira fick framträda ensam** när turnén fortsatte till Sverige **och hon blev den största attraktionen i cirkus Madigan** som "Mademoiselle Elvira".

Elvira Madigan.

Elvira Madigan och Sixten Sparre

När Cirkus Madigan uppträdde i Kristianstad i **januari 1888** så var **dragonlöjtnanten Sixten Sparre** där och såg henne. Han var gift och hade två barn men han blev häffigt förälskad i Elvira. Hon ansågs vara en utomordentlig skönhet, med ypperlig figur och nästan meterlångt blont hår. Han sökte kontakt med henne och **de började brevväxla utan hennes föräldrars vetskap.**

Sixten Sparre.

Elvira tröttnade efterhand på hans skrivande och försökte flera gånger avsluta brevväxlingen. Men Sixten Sparre stod på sig och **försökte övertala henne att lämna familjen och cirkusen för att gifta sig med honom i stället.**

Enligt ett brev som Elviras mor senare skrev till den danska tidningen Politiken så ska Sixten Sparre ha hotat med att skjuta sig om Elvira inte gjorde honom till viljes. Han ska dessutom ha **ljugit om att han var skild från sin hustru och fått Elvira att tro att han var välbärgad när han i själva verket hade slösat bort hela sin förmögenhet och var svårt skuldsatt.**

Efter ett nervsammanbrott gav Elvira till slut med sig och **den 28 maj 1889 lämnade hon i hemlighet familjen när cirkusen var i Sundsvall** och familjen hade då fortfarande inte haft en aning om Elviras brevväxling med Sixten Sparre.

Sixten Sparre hade beviljats två månaders permission från den 27 maj 1889 och mötte Elvira i Bollnäs varifrån de sedan reste vidare

mot Stockholm. Elviras mor gjorde ett misslyckat försök att hinna ifatt dem där genom att ta en ångbåt från Sundsvall. Efter några veckor på okänd ort **så anlände de till Svendborg på Fyn den 18 juni** och bodde nästan en månad på stadshotellet men när hotelldirektören presenterade en räkning så flydde de därifrån.

Dramats upplösning

Den redan tidigare svårt skuldsatte Sixten Sparre var vid det här laget helt pank och **paret hade uppenbarligen levt på kredit under flera veckors tid.** De två bodde några dagar på ett pensionat i Troense på den danska ön Tåsinge men **den 18 juli begav de sig till skogsområdet Nørreskov där Sixten av allt att döma först sköt Elvira och sedan sig själv på morgonen den 19 juli 1889.** Liken efter dem hittades först tre dagar senare.

I Elviras klänningsficka hittades ett papper med **en dikt som hon uppenbarligen hade skrivit själv** strax innan Sixten Sparre dödade henne med sin tjänsterevolver. Dikten var skriven på en blandning av svenska, danska, norska och tyska men omtolkad till modern svenska lyder den ungefär så här

En droppe föll i vattnet,
förklingade blott sakta.
Och stället där den föll
omringades från krets till krets.
Vad var det som där föll?
och var'från kom den?
Det var ett liv blott,
och blott en död som kom
för att vinna sig ett spår.

---

† Nu vilar vattnet åter.
Hedvig

Elvira Madigan och Sixten Sparre begravdes på Landets kyrkogård mitt på den danska ön Tåsinge den 27 juli 1889 i närvaro av ett stort antal ordsbor och sommargäster.

Hotellräkningarna, begravningskostnaderna och gravstenarna betalades av Sixten Sparres bror Edvard som rest ner från Stockholm. Elviras mormor hade också rest ner för att närvara vid begravningen men hon hann inte fram i tid.

De ursprungliga gravstenarna var av två olika material, Elviras av vit marmor och Sixtens av mörkgrå granit, men de byttes ut mot nya gravstenar på 75-årsdagen 1964. På Elviras nya gravsten angavs också hen-

nes artistnamn. 1999 restaurerades de ursprungliga gravstenarna och togs åter i bruk men nu vända österut vilket också tycks ha varit den ursprungliga placeringen. År 2013 omgestaltades gravplatsen återigen och gravstenarna placerades tätt intill varandra i mitten av en cirkulär stenväggning.

Elvira Madigans och Sixten Sparres grav på Landets kyrkogård på den danska ön Tåsinge.

Familjen Madigan efter Elviras död

Mordet på Elvira Madigan blev ett hårt slag för familjen men cirkusen levde vidare. **Hösten 1889 blev Henning Orlando läropojke hos Cirkus Madigan** och han kom senare att bli den som tog över cirkusen. Under 1890-talet turnerade cirkusen huvudsakligen i Sverige men tycks även ha besökt Finland och Norge.

1891 födde Laura Madigan sitt tredje barn, dottern Motalia som döptes efter staden Motala där hon föddes. Barnet dog emellertid efter mindre än ett år och **begravdes på Klosterkyrkogården i Lund.** Ett halvår senare, under år 1892, gifte sig Laura med John Madigan.

John Madigan

John Madigan död efter en brand i Gävle

I **augusti 1897** var Cirkus Madigan på turné i Gävle och **vid 03:00 på morgonen under natten till den 21 augusti började det brinna** i bagarmästaren A.A. Fernströms gård på Kopparslagargatan där familjen och tre av deras artister bodde. **John Madigan blev så svårt brännskadad att han avled ett par dagar senare** och begravdes i Gävle.

Eldsvådan krävde tre liv, däribland John Madigans liv, och beskrevs ingående i **Gävlepressen**. Under en enspaltig rubrik "PS En hemsk eldsvåda. Två människor in-nebrända. Direktör Madigan svårt bränd", hette det bl.a:

"I dag strax före kl 3 på morgonen utbröt eld i det åt Kopparslagargatan vettande huset i bagare Fernströms gård. En bostadslägenhet beboddes av cirkusdirektör John Madigan med fru och minderårig dotter samt tre kvinnliga cirkusartister.

Elden, som sannolikt utbröt i Madigans rum, slog redan ut genom fönstren när en arbetare i bageriet såg den. Fru Madigan fick upp ett fönster och kastade ut lilla dottern Elvira som mottogs af nedanstående, oskadd. Efter kastade sig fru Madigan, som liksom flickan var i blotta linnet, själv ut, oskadd.

Sist ut kom herr Madigan genom trappan men var då alldeles omhändert av lågor. Det brann i hans linne och här så att man måste bokstafliken släcka elden på honom hvarefter han svårt bränd fördes bort till fältskär och därefter till lasarettet. Hela ryggen ända till midjan var full af brändsår och värst angripen var vänstra armen från hvilken skinnet följde med. Äfven i nacken och hufvudet funnos svåra brändsår.

Den skadade var hela tiden vid full sans men frågade blott efter hustru och barn. "Jag är nu en fattig man, yttrade Madigan i tro att allt hvad han ägde brunnit inne, men det gör ingenting bara min hustru och min lilla flicka äro räddade".

Trots att direktören John Madigan själv låg för döden på Gävle lasarett gav cirkusen föreställningar som vanligt varje dag och ställde bara in under den dag John Madigan begravdes.

Tisdagen den 24 augusti 1897 stod det följande under rubriken Död:

"Tillkännagifves att min älskade make, cirkusdirektör John A Madigan, född i Amerika 12 aug 1850, stilla afled å Gefle Lasarett måndag 23 aug 1897, kl halv 5 eftermiddagen djupt sörjd och saknad af mig, barn, anförvandter, vänner och personal."

Cecilia Eleonora Madigan, f. Ohlson.

Torsdagen den 26 augusti 1897 publicerades följande under rubriken Tillkännagifvanden:

"Tacksägelse. Innan min afresa är det mig en djupt känd plikt att till Gefle ärade publik bringa mitt hjärtliga tack för allt tillmötesgående samt för de stora sympatier som kommit mig till del härstädes. Högaaktningfullt, den djupt sörjande änkan Laura Madigan".

Samma dag begravdes John Madigan.

John Madigans dramatiska död 1897 i sviterna efter en brand i Gävle engagerade Gävleborna och fick tusentals av dem att följa begravningen på gamla kyrkogården intill Boulognerskogen i Gävle. Nästa dag, **fredagen den 27 augusti 1897, blev det stor tack- och avskedsföreställning** och sedan drog cirkus Madigan vidare **men leddes nu istället av Laura Madigan.**

John Madigan flyttas till Lund

John Madigan begravdes i Gävle den 26 augusti 1897 men det rådde länge oklarhet om ifall han fortfarande är begravd där eller inte. Hans gravsten fraktades nämligen till Lund och det sas att Laura Madigan behöll gravrätten till fram till sin död 1918.

Dock fanns det också uppgifter om att tidningen Arbetet skulle ha skrivit 1897 om att hans kvarlevor skulle ha flyttats till Lund. Vi gick därför till Universitetsbibliotekets tidningsarkiv här i Lund för att själva se efter vad de skrev.

Direktör John Madigans jordiska kvarlevor, jämte den dyrbara grafstenen, ha från Gefle, där han först begravdes, transporterats till Lund, där den populäre cirkusdirektören, enligt sina anhörigas beslut, skall ha sin hvilostad. Kistan och grafvården voro i går med godståget på väg till Lund.

Notis i tidningen Arbetet den 9 oktober 1897 om att John Madigans kvarlevor flyttades till Lund.

Notisen hittades alltså i **tidningen Arbetet den 9 oktober 1897** och skrevs då samma dag som hans kvarlevor började fraktas med tåg till Lund.

Varför kvarlevorna efter John Madigan flyttades till Lund efter att han redan hade begravats i Gävle drygt en månad tidigare är oklart. Men ett möjligt skäl kan vara att Laura Madigan ville att han skulle begravas där deras dotter Motalia redan var begravd, alltså på Klosterkyrkogården i Lund.

Laura Madigan.

Laura drev Cirkus Madigan vidare fram till 1902 då hon sålde verksamheten till Henning Orlando som hade varit lärpojke på cirkusen sedan hösten 1889. **Henning Orlando fortsatte sen driva verksamheten under namnet Cirkus Orlando fram till 1938.**

Laura Madigan slog sig ned i Limhamn där hon levde fram till sin död den 4 november 1918 då **hon begravdes tillsammans med John Madigan, sin mor Anemaria och sin dotter Motalia på Klosterkyrkogården i Lund.**